27.06.2023

97/1Y

Hallintovaliokunta
00102 Eduskunta

Viite: E 8/2023 vp: merionnettomuusdirektiivi

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Hallintovaliokunta on pyytänyt Onnettomuustutkintakeskukselta asiantuntijalausunnon Euroopan komission ehdotuksesta merionnettomuusdirektiivin muuttamiseksi (jäljempänä direktiiviehdotus). Tähän liittyen Onnettomuustutkintakeskus haluaa lausua seuraavaa.

Direktiiviehdotuksen tarkoituksena on luoda yhdenmukaiset puitteet meriliikenneonnettomuuksien tutkinnalle unionin jäsenvaltioissa merenkulun turvallisuuden ja ympäristön suojaamisen parantamiseksi. Tähän liittyen ehdotetaan muun muassa EU-sääntelyn selkeyttämistä ja yhdenmukaistamista muun kansainvälisen sääntelyn kanssa, tutkintavelvoitteen sekä onnettomuuksissa loukkaantuneiden terveydentilan seurannan laajentamista, kansainväliset vaatimukset täyttävän laadunhallintajärjestelmän käyttöönottoa sekä unionin toimielinten mahdollisuutta puuttua onnettomuustutkintaan ja siitä raportointiin.

Onnettomuustutkintakeskusta on kuultu direktiiviehdotuksen valmisteluun liittyen, ja virasto on osallistunut siitä käytävään keskusteluun Euroopan merionnettomuustutkintaviranomaisten pysyvän yhteistyöelimen (PCF, Permanent Co-operation Framework) puitteissa. Pysyvään yhteistyöelimeen kuuluu Onnettomuustutkintakeskuksen kaltaisia, useita tutkintahaaroja sisältäviä tutkintaviranomaisia (Multimodal) ja ainoastaan merionnettomuuksien tutkintaan keskittyviä tutkintaviranomaisia (Marine). Tämä tullee vaikuttamaan direktiiviehdotuksessa esitettyyn kansainväliset vaatimukset täyttävän laadunhallintajärjestelmän käyttöönottoon. Onnettomuustutkintakeskuksen näkökulmasta laadunhallintajärjestelmän on katettava merionnettomuuksien lisäksi myös ilmailu-, raideliikenne-, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muut onnettomuudet.

Direktiiviehdotus vastaa suurimmilta osin Onnettomuustutkintakeskuksen sille asettamia tavoitteita, mutta siihen sisältyy myös eräitä seikkoja erityisesti niiden tarkoituksenmukaisuuden arvioinnin näkökulmasta. Nämä esitetään kommentteineen alla niitä koskevien direktiiviehdotuksen kohtien mukaisessa järjestyksessä.

Onnettomuustutkintakeskus
Ratapihantie 9
00520 HELSINKI

www.turvallisuustutkinta.fi
turvallisuustutkinta@om.fi
Twitter: @OTKES_SIAF
Facebook: @Onnettomuustutkintakeskus

Puhelin (keskus): 02956 66870
Telefaksi: 09 876 4375
etunimi.sukunimi@om.fi

Artikla 3, Määritelmät

Direktiiviehdotuksen kohta 9) esittää merionnettomuuksissa loukkaantuneiden terveydentilan seuranta-ajaksi 30 vuorokautta, jonka puitteissa tapahtuvalla menehtymisellä olisi vaikutusta onnettomuuden vakavuuden arvioinnissa. Onnettomuustutkintakeskuksen näkökulmasta tämä tulkinta saattaisi viraston kohtuuttomaan tilanteeseen, minkä takia virasto esittää seuranta-ajan lyhentämistä vastaamaan Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) päätöksen MSC.255 (84) kohdassa 2.18 mainittua 7 vuorokautta loukkaantumisen vakavuuden arvioimisessa. Tällä määritelmällä on myös yhtymäkohtia seuraavaksi esitetyn artiklan 5, Tutkintavelvoite kohdan 6) kanssa.

Artikla 5, Tutkintavelvoite

Direktiiviehdotuksen kohta 6) esittää tutkintavelvoitteen laajentamista aluksen oman henkilöstön lisäksi aluksen toimintoihin suoranaisesti kytkeytyvään maa- ja satamahenkilöstöön, mikäli onnettomuus tapahtuu aluksen ollessa laituriin kiinnitettynä, ankkurissa tai telakoituna. Onnettomuustutkintakeskus esittää tämän kohdan tarkentamista ottaen huomioon, että näitä tapauksia tutkivat usein rantavaltion muut viranomaiset kuten poliisi ja työsuojeluviranomaiset. Kaiken kaikkiaan henkilöiden vakavaa loukkaantumista tai menehtymistä pohdittaessa rajanvetoa merionnettomuuden seurauksena tapahtuneen loukkaantumisen ja menehtymisen tai työtapaturman seurausten välillä olisi tarpeen selkeyttää. Vaihtoehtoisesti tutkinnan käynnistämiseen liittyvää päätösvaltaa voitaisiin jättää selkeästi rantavaltiolle eri viranomaisten tehtävät huomioon ottaen. Tässä asiassa vaikuttaa olevan erilaisia näkökulmia myös Euroopan merionnettomuustutkintaviranomaisten kesken.

Artikla 8, Merionnettomuustutkintaviranomainen

Direktiiviehdotuksen kohta 7) esittää, että merionnettomuustutkintaviranomaiset ottaisivat käyttöön kansainväliset vaatimukset täyttävän laadunhallintajärjestelmän tietyn siirtymäajan puitteissa. Tähän liittyvien ja aiemmin esitettyjen näkökohtien lisäksi Onnettomuustutkintakeskus näkee tässä viraston toimintamenoihin korostuspaineita, jotka edellyttävät lisärahoitusta. Sinänsä esitetty tavoite on hyvä ja kannatettava pyrittäessä eurooppalaisen onnettomuustutkinnan laadun ja yhtenäisyyden parantamiseen, mitä myös direktiiviehdotuksen artikla 17a tukee koulutustarjonnan sen jäsenvaltioiden pyynnöstä tarjottavalla asiantuntija- ja kalustotuella.

Artikla 14, Onnettomuustutkintaselosteet

Direktiiviehdotuksen kohta 3) käsittelee tutkintaviranomaisten velvoitetta ottaa huomioon komission julkaistuihin tutkintaselostuksiin liittyvät tekniset havainnot direktiiviehdotuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkintaviran-

omaisten itsenäisen ja riippumattoman aseman takia tämän kohdan ”teknisten havaintojen” määrittelyä olisi tarkennettava.

Lopuksi

Todettakoon, että direktiiviehdotus laajentaa tutkittavien tapausten soveltamisalaa, mikä vaikuttaa myös tutkinnan vaatimaan virka-avun tarpeen kasvuun ja tutkinnan arviomäärärahojen lisäämistarpeeseen. Lisäksi aiemmin haasteelliseksi koetun, voimassa olevan direktiivin 2009/18/EU:n artiklaa 17 on kehitetty Onnettomuustutkintakeskuksen tavoitteiden suuntaan. Direktiiviehdotus selkeyttää tähän liittyvää kotimaista viranomaisyhteistyötä erityisesti onnettomuuksien ilmoittamiseksi eurooppalaiseen merionnettomuustietojärjestelmään (EMCIP, European Marine Casualty Information Platform).

Risto Haimila
johtava tutkija

Onnettomuustutkintakeskus
Ratapihantie 9
00520 HELSINKI

www.turvallisuustutkinta.fi
turvallisuustutkinta@om.fi
Twitter: @OTKES_SIAF
Facebook: @Onnettomuustutkintakeskus

Puhelin (keskus): 02956 66870
Telefaksi: 09 876 4375
etunimi.sukunimi@om.fi